

LEERPLAN GAN (groep 2; 5 - 6 jaar)

Module **6**

Aantal lessen **3**

ש ב ת

SJABBAT

© JELED-NIK Afdeling Onderwijs

www.jeled.net

GAN	ALEF	BET	GIMMEL	DALET	HEE	WAW
-----	------	-----	--------	-------	-----	-----

Ideeën: Leila Notoadikusumo
Illustraties: Marchien Mayer

Omgeving:

Leg op een tafeltje wat plastic dieren, twee poppetjes, een mannetje en een vrouwtje, plantjes etc. neer en wees creatief in de voorstelling van licht, donker etc. Je kunt ook plastic raamfiguurtjes laten zien en die tijdens je verhaal opplakken. Verder kun je Werkblad 1a vergroten, inkleuren, uitknippen en op juiste volgorde ophangen. Laat een sjabbatliedje op de achtergrond spelen.

LES 1**De kinderen maken kennis met het verhaal van de schepping****Inleiding**

Vorbereiding: Laat de kinderen in een kring zitten met een tafeltje in het midden of hang de uitgeknipte tekeningen van **Werkblad 1 de schepping** op.

Werkwijze: Vertel het verhaal van de schepping (zie ook van adam tot Ezra) van dag tot dag en laat het heel levendig en beeldend overkomen. Neem de tijd voor elke dag en gebruik ter illustratie de bijbehorende figuurtjes of tekening. Je kunt de kinderen ook laten raden wat er werd geschapen n.a.v. de figuurtjes op de tekening. Vervolgens leg je uit dat Hasjem op de 7^e dag niets meer maakte, het werd een rustdag, sjabbat. Vertel dan dat wij daarom nu ook 6 dagen werken en op de 7^e dag sjabbat houden. Wat is dat eigenlijk rusten? Liggen we dan de hele dag in bed? Laat de kinderen bedenken wat er onder rusten wordt verstaan. Bespreek vooral met de kinderen welke dingen je op sjabbat *wel* kunt doen, want er zijn kinderen die denken dat je haast niks mag en kan doen op sjabbat. Vertel dat sjabbat een hele bijzondere dag is, met extra lekker eten, mooie sjabbatkleren en extra tijd voor gezelligheid en samen eten en spelletjes doen met vrienden. Haal ook de sjoeldienst erbij met het lajenen en de kidoesj na afloop. Laat de kinderen zelf aanvullen wat zij speciaal aan sjabbat vinden.

Activiteit 1a: scheppingschilderij.

Vorbereiding: Voor elk kind gekleurde wasco of ander vetkrijt, met water verdunde ecoline of andere verdunde verf, eventueel penselen en bakjes met water en voor elk kind een van tevoren gemaakt passe-partout van zwart papier, of in plaats daarvan vier zwarte stroken papier om rond de tekening te plakken. Bedek de tafel met kranten of vuilniszakken.

Werkwijze: herhaal nog eens kort wat er op de verschillende dagen werd geschapen. Deel het kleurmateriaal uit en laat de kinderen ieder een andere dag van de schepping tekenen en kleuren. De werkstukken die klaar zijn worden te drogen gelegd. De droge werkstukken krijgen een lijstje (passe-partout).

Activiteit 1b: scheppingsboekje.

Vorbereiding: Voor elk kind 7 halve showmapjes (doorzichtige plastic mapjes voor de multomap, doormidden geknipt) en **Werkblad 1: de schepping**. Verder wat velletjes gekleurd rubberblad, een schaar, plakband en per kind een gekleurd lint.

Werkwijze: Knip de scheppingsdagen van het werkblad uit. Doe de tekening van elke scheppingsdag in een apart doorzichtig mapje. Maak de 7 blaadjes op goede volgorde aan elkaar d.m.v. een gekleurd lint. Laat de kinderen voor elke bladzijde nog iets uit het rubberblad knippen, b.v. een paar sterren voor bij de 4^e dag, nog een visje voor de 5^e dag etc. een stukje zwart en wit papier voor de 1^e dag etc. Doe deze opdracht klassikaal, je geeft aan welke dag het is, laat de tekening van de bladzijde zien en geef suggesties die de kinderen kunnen knippen. Dan wordt het uitgeknipte in het plastic mapje gestopt en het mapje wordt dichtgeplakt met plakband. Zo worden alle mapjes van alle dagen gevuld. Voor sjabbat kun je kaarsen, wijn, challes etc. laten knippen. Als alle bladzijden klaar zijn en de open kanten met plakband zijn dichtgeplakt, kan het scheppingsboekje mee naar huis.

LES 2**De kinderen maken kennis met een aantal specifieke symbolen die bij sjabbat horen; kaarsen, challes, challekleedje, kidoesjbeker en wijn en leren hoe we die gebruiken.****Inleiding**

Vorbereiding: Een wit kleed, twee kaarsen, twee challes, een challekleedje, zout, een fles wijn, kidoesjbeker en ook wat borden, bestek enz.

Werkwijze: Laat de kinderen om een lege tafel gaan zitten en dek samen de sjabbat tafel. Vertel dat de sjabbat tafel niet zomaar een gezellig gedekte tafel is, maar dat er hele bijzondere dingen op staan. Stel vooral veel vragen, zodat de kinderen zelf denken. Vertel het verhaal van het manna en zeg dat we daarom 2 challes gebruiken en die van boven en beneden bedekken.

Laat de kidoesjbeker zien, moet die altijd van zilver zijn? Laat dan de kaarsen zien. We gebruiken er minstens twee, sommige moeders steken voor elk kind nog een extra kaars aan. Vertel dat je eerst aansteekt en daarna pas de beracha zegt (i.t.t. de meeste andere berachot). Laat dan een van de kinderen aansteken en zeg samen de beracha, maak kidoesj en hamotsie en laat elk kind meeprouwen. Vertel dat het nu sjabbat is, sjabbat menoecha, we werken niet meer en we genieten van de sjabbatrust!

Activiteit 2a: zoek de fouten.

Vorbereiding: De gedekte sjabbattafel zoals bij de inleiding, alleen nu "verkeerd" gedekt, b.v. 1 challe, geen zout, het challekleedje over de kidoesjbeker, 1 kaars.

Werkwijze: Wie heeft er goed opgelet? De kinderen zeggen wat er fout is en waarom.

Activiteit 2b: opruimen voor sjabbat.

Vorbereiding: Voor elk kind **Werkblad 2: het wordt sjabbat**, een lange gekleurde strook papier (een a4 in de lengte doormidden geknipt en als strook aan elkaar vastgeplakt), plakstift en schaar en wat kleurmateriaal.

Werkwijze: Deel het werkblad uit en bespreek wat er op staat. Opruimen voor sjabbat, wat gebeurt er op elk plaatje? De sjabbat begint al met de voorbereidingen. We kopen lekkere dingen, we doen mooie sjabbatkleren aan en van tevoren hebben we het huis opgeruimd en schoongemaakt ter ere van de sjabbat. Wat doen de kinderen op de plaatjes? Wat zou jij als eerste doen, en daarna? De kinderen knippen de plaatjes uit, plakken de plaatjes naar eigen voorkeur op volgorde onder elkaar en kleuren de plaatjes in.

Activiteit 2c: wat hoort op de sjabbattafel?

Vorbereiding: Voor elk kind **Werkblad 3: wat hoort er niet bij?** en een stift.

Werkwijze: Deel het werkblad en de stiften uit. Wat hoort er niet op de sjabbattafel? Zet daar een streep doorheen. Wat wel? Zet daar een rondje omheen. Doe deze opdracht ook klassikaal, bespreek elk voorwerp kort. Ga niet urenlang uitleggen waarom iets wel of niet hoort bij de sjabbattafel, dat wordt vaak veel te ingewikkeld.

Activiteit 2d: zoek de verschillen.

Vorbereiding: Zet de kidoesjbeker en de wijn of druivensap op tafel. Geef elk kind **Werkblad 4: Kiddoesj maken** en een stift.

Werkwijze: Vertel de kinderen nog even over kiddoesj maken. We schenken de grote beker helemaal vol, maken kiddoesj en geven iedereen een slokje wijn of druivensap. Deel dan het werkblad uit en laat de kinderen individueel de verschillen met een stift omcirkelen. Het is interessant om te weten wat de kinderen vinden van het meisje op de tekening dat ongeïnteresseerd de andere kant op kijkt.

Activiteit 2e: kiddoesjbeker

Vorbereiding: Voor elk kind **werkblad 5 Kiddoesjbeker**, een groot vel aluminiumfolie en lijm.

Werkwijze: Elk kind krijgt **werkblad 5**, een vel aluminiumfolie en lijm. Bespreek nog even dat de kiddoesjbeker niet per se van zilver hoeft te zijn, als het maar een mooie, speciale beker is. De beker die we vandaag gaan maken is echter wel van "zilver". Elk kind scheurt stukjes aluminiumfolie af en plakt de stukjes binnen de lijnen van de kidoesjbeker.

Activiteit 2f: challekleedje.

Vorbereiding: Voor elk kind een rond of rechthoekig lapje stof van een lichte kleur en wat waskrijt.

Werkwijze: Deel het materiaal uit en laat een mooie kleurrijke sjabbattekening maken met duidelijke lijnen op het lapje stof. Leg thuis keukenpapier op een strijkplank en daarop de omgekeerde tekeningen en strijk de tekeningen aan de achterkant. De was zal er zo uit gaan en de tekeningen blijven. Elk kind mag zijn challekleedje mee naar huis nemen.

Activiteit 2g: sjabbatkaarsen versieren.

Vorbereiding: Voor elk kind twee witte kaarsen en wat gekleurde kneedbare was (speelgoedwinkel: kaarsen maken. Per tafel een vuilniszak om op te werken).

Werkwijze: Vertel dat elk kind twee bijzondere sjabbatkaarsen gaat maken om mee naar huis te nemen. De gekleurde was moet heel even gekneet worden, door de warmte van je hand wordt de was zacht en vormbaar. Wat kun je voor op de kaarsen maken? Bloemetjes, stippen, strepen, letters, dingen uit het scheppingsverhaal, sjabbat voorwerpen als wijn, challes etc. Deel dan de vuilniszakken en het materiaal uit en laat elk kind zijn gang gaan. Als je het heel bijzonder wilt maken kun je de kaarsen in doorzichtig folie inpakken en met een gekleurd lint dichtstrikken.

Activiteit 2h: Wijnfles bordje.

Vorbereiding: Voor elk kind een rechthoekig stuk rubberblad van 10 bij 5 cm, waar je het woord kidoesj in ivriet blokletters hebt geschreven, lijm, stiften en versiermateriaal als gekleurd zand, glitter, kralen, schelpen en een gekleurd lintje. Ook nu weer een vuilniszak voor het knoeien en een nieltang of perforator.

Werkwijze: Je gaat een versiering maken voor de wijnfles. Leg de vuilniszakken neer en vertel dat je het woord kidoesj hebt geschreven, laat dat door de kinderen met een mooie kleur stift overtrekken. Doe dit klassikaal, letter voor letter en laat daarna het plaatje versieren. Ondertussen kun je bij iedereen een lintje vastmaken aan twee uiteinden van het rechthoekje, zodat het om de hals van de fles past.

Activiteit 2i: voelboekje.

Vorbereiding: Voor elk kind een paar stevige vouwblaadjes klein formaat en verschillende materialen zoals aluminiumfolie, waskrijt, kleine lapjes stof, rubberblad stukjes, wat maanzaad, een schaar, lijm, tekenmateriaal en een nieltang.

Werkwijze: Maak een sjabbat voelboekje. Op elke bladzijde laat je een voorwerp voor sjabbat maken b.v. een zilveren kidoesjbeker, twee challes met maanzaad erop geplakt en een mini lapje stof alleen aan de bovenkant vastgeplakt, sjabbatkaarsen, drie sterren enz. Niet de bladzijden aan elkaar en geef het boekje mee naar huis.

Activiteit 2j: muziek.

Vorbereiding: een CD met sjabbatliedje

Werkwijze: Leer de kinderen wat simpele sjabbatliedjes, laat ze bewegen op de muziek, geef ze muziekinstrumenten of laat ze beurtelings met handen, tenen, hoofd, ellebogen enz. meeswingen. Of geef elk kind twee slierten gekleurd crêpepapier en maak daarmee bewegingsopdrachten.

LES 3

De kinderen leren dat we met havdala afscheid nemen van de sjabbat en maken kennis met de voorwerpen die nodig zijn voor havdala.

Inleiding

Vorbereiding: Leg op een tafeltje een havdala kaars, een kidoesjbeker, besamiem, wijn een havdalabord en lucifers neer.

Werkwijze: Vetel dat de sjabbat op zaterdagavond afgelopen is, als het donker is. We zeggen dat het dan nacht is en je kunt dan minstens 3 sterren aan de (heldere) hemel zien staan. We vinden het eigenlijk heel jammer dat die mooie sjabbat is afgelopen en zijn daar een beetje verdrietig om. Daarom hollen we niet meteen na sjabbat naar kantoor of doen meteen de tv aan, maar we nemen op een mooie eervolle manier afscheid van sjabbat, we maken havdala. Laat de attributen zien, voelen en ruiken, bespreek ze kort en maak dan havdala. Vertel ook dat we elkaar sjavoe'a tov wensen, een goede week.

Activiteit 3a Tafels dekken.

Vorbereiding: Twee tafels, de ene voor sjabbat de andere voor havdala. Spulletjes als challes, havdalabord etc. die bij een van de twee tafels horen.

Werkwijze: Haal de spulletjes tevoorschijn en laat de kinderen vertellen bij welke tafel ze horen.

Activiteit 3b telopdracht.

Vorbereiding Voor elk kind **Werkblad 6: drie sterren** en een stift.

Werkwijze: Vertel dat je 3 sterren aan de hemel kunt zien als sjabbat voorbij is, als het nacht is. Hoeveel keer 3 sterren staan er op dit blad? De kinderen omcirkelen telkens groepjes van 3 sterren, er zijn 8 groepjes van 3 en er blijft 1 sterretje alleen over.

Activiteit 3c: Besamiemdoosje.

Vorbereiding: Voor elk kind een leeg lucifersdoosje, versiermateriaal, lijm en wat kruidnagelen.

Werkwijze: Vertel nog even waar de besamiem voor dienen. We gaan nu zelf een besamiem doosje maken. Elk kind krijgt een doosje, versiermateriaal en lijm en versiert het doosje. Wie klaar is mag het doosje komen vullen met de kruidnagelen.

Activiteit 3d: Verschil tussen sjabbat en chol.

Vorbereiding: Voor elk kind **Werkblad 7: goede week!** en wat schrijfmateriaal.

Werkwijze: Leg nog eens uit wat de verschillen zijn tussen sjabbat en chol (door de week. Wie ziet welk plaatje sjabbat is en welke chol? Waaraan zie je dat? Er zijn 8 verschillen die het plaatje van sjabbat anders maken dan het plaatje van chol. De kinderen omcirkelen de verschillen. Bespreek het resultaat na afloop nog even.